

SIMON I TARRÉS, Antoni (dir.)

Diccionari d'historiografia catalana.

Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2003, p. 1222

(Diccionaris d'Enciclopèdia Catalana. Diccionaris Temàtics).

Escriure història no deixa de ser un exercici en el qual mirem i interpretem el món amb una nova mirada; anant més enllà, redescobrim el nostre passat, per tornar-lo a mirar amb uns altres ulls. La història no presenta els homes com un conjunt de fets aïllats, ans al contrari, els organitza, amb distintes metodologies i sistematitzacions, i els dóna, almenys ho intenta, una interpretació. Aquesta explicació, que podríem qualificar de necessitat de cada grup humà, ens ajuda a viure el present i a comprendre el passat. Cercant i donant valor als fets historicoculturals, esdeveniments i tendències del passat, els quals han anat forjant el nostre present, podem intentar capir el món que ens envolta.

Un dels recursos al nostre abast per endinsar-nos en els temps pretèrits seria l'estudi de la historiografia, la feina feta per altres investigadors socials que abans que nosaltres han escomès aquesta engrescadora tasca. La reflexió i l'anàlisi de les diferents teories històriques i culturals que ens han precedit constituïrien una de les eines que ens farien avançar en la construcció del coneixement històric. Així en l'àmbit català ens trobem amb un gran ventall de persones i institucions que d'una manera o altra han contribuït des de vell antuvi —els darrers deu segles— al bastiment del seu bagatge historiogràfic: des dels cronistes medievals i del Renaixement, passant pels autors humanistes, els barrocs i il·lustrats dels temps preindustrials, fins arribar a la figura de l'historiador, pròpiament dit, dels temps contemporanis. És a dir, podríem parlar de l'existència d'una, si més no, notable tradició historiogràfica catalana. Altra cosa seria la dispersió de tot aquest patrimoni cultural i històric, i els límits intrínsecs que molts cops ens fan caure en un provincialisme aïllat, en el qual l'ansia d'avançar en el saber històric és absent, cosa que ens impossibi-

lita el coneixement de l'altre, i en conseqüència de nosaltres mateixos.

En aquesta línia, el mestratge de Jaume Vicens Vives, pel que fa referència a Catalunya, no amagava la necessitat de fer un examen introspectiu per tal de saber el que hem estat i el que som. En aquesta tasca col·lectiva de mirar cap enrere, a l'historiador professional, segons Vicens, li correspondria un paper fonamental tot i assenyalar-nos la necessitat de no deixar de banda altres veus existents —economistes, sociòlegs, filòlegs, crítics literaris, literats, entre d'altres— i d'anar més enllà del territori del vell Principat —València i les Illes, així com Castella— per assolir un coneixement integral de la nostra manera de ser.

Quasi mig segle després, la publicació del *Diccionari d'historiografia catalana* (a partir d'ara *el Diccionari*) omple un gran buit que existia en la història de la història a casa nostra. *El Diccionari* aplega en un sol corpus el patrimoni historiogràfic existent, el qual és fruit de distintes aportacions fetes al llarg de la nostra història per persones i institucions, i es converteix en un instrument que ens permet posar una mica més de llum al que som i hem estat, a partir de resseguir qui, com i per què s'ha escrit la nostra història.

En efecte, un equip de més de 250 especialistes (prehistòria, arqueologia, història antiga, medieval, moderna i contemporània; història del dret, de la literatura, de la filosofia i en arxivística), professors i investigadors de les nostres universitats, dirigits pel catedràtic d'Història Moderna de la Universitat Autònoma de Barcelona Antoni Simon i Tarrés, ha reunit en quasi 2.000 veus, i, amb cinc tipus d'entrades, l'obra i pensament d'historiadors catalans, les tendències historiogràfiques, les aportacions documentals de diferents institucions científiques, revistes i publicacions; les col·leccions docu-

mentals i les obres cabdals; amb l'objectiu d'oferir-nos una obra «integral», sense antecedents, de la historiografia catalana.

Una obra no solament adreçada al món acadèmic, ja que tenint en compte els condicionaments històrics de «l'espai català», que el converteixen en un cas un tant especial —els quals, com assenyalen Antoni Simon i els dos codirectors de l'obra (Jordi Casassas i Enric Pujol) a la *Presentació* (p. 15-19), han fet difícil l'elaboració d'una obra global de la producció historiogràfica existent que servís de referent a la història de la historiografia catalana, cosa que, a la vegada, ha condicionat l'afermament d'una identitat catalana; precisament per la manca de coneixement d'un dels seus eixos culturals: l'aportació feta a l'àmbit català per historiadors, persones, institucions i publicacions, entre d'altres —, el *Diccionari* ens fa avinent un recorregut acurat de qui i com s'ha escrit la història del nostre país, recollint referències disperses i fins i tot menystingudes o poc estudiades, per la qual cosa la resultant n'és un documentat estat de la qüestió de la nostra historiografia, útil i imprescindible per al coneixement de la nostra identitat.

En aquest sentit el *Diccionari* recull les aportacions i biografies no tan sols d'historiadors professionals —agafant pels historiadors vius el criteri d'incloure sols els nascuts fins a l'any 1940—, sinó de totes aquelles persones —polítics, arxivers, literats, entre d'altres— que han fet aportacions a la historiografia catalana o a l'àmbit de la seva cultura —literatura, filosofia, economia, i d'altres— ja siguin de casa nostra o originaris d'altres indrets, la qual cosa reforçaria el criteri interdisciplinari que es proposen els autors, i la concepció «d'història integral» que, al llarg de l'obra, defensen aquests.

Aspectes que agafen la seva consolidació en el *Diccionari* si posem atenció a les entrades que s'ocupen de revistes i publicacions, on no solament trobarem les dedicades a la ciència històrica, sinó de totes aquelles que s'han fet càrrec de la seva divul-

gació. Tanmateix, l'afany de recollir aportacions al nostre patrimoni historiogràfic es constata en el capítol de veus adreçades a les institucions i els centres documentals, on s'intenta incloure —juntament amb els diferents centres arxivístics i documentals— totes aquelles entitats locals que s'encarreguen del seu l'estímul i dinamització. Altrament, les entrades que tenen cura de les obres cabdals de la historiografia en molts casos són un complement més detallat a la veu del seu autor, les quals poden quedar ben documentades, juntament amb la seva biografia valorativa, si resseguim les entrades que fan referència a les escoles, conceptes i tendències historiogràfiques que han marcat la manera de fer història a l'àmbit de les terres catalanes en una conjuntura determinada, des de les més pretèrites fins a les més recents.

Escoles, conceptes i tendències historiogràfiques; institucions, centres documentals i bibliogràfics i jornades científiques; obres cabdals i col·leccions documentals; així com les publicacions periòdiques, és a dir, tots els articles no biogràfics ens vénen relacionats, a l'inici del *Diccionari* (p. 27-32), per a una millor utilització d'aquest.

El rigor com estan tractats els diferents articles, en molts casos fruit d'una laboriosa recerca, la qualitat dels seus textos, avalats per la signatura d'especialistes en les distintes àrees del coneixement —ens remetem al llistat de *col·laboradors* (p. 9-11), per no caure en l'oblit injust—, les fonts consultades (p. 18), i el bon assessorament —encapçalat per Josep Termes—, fan d'aquest *Diccionari* una obra bàsica per a l'investigador i per al coneixement en general del que ha estat la nostra història, marcant un camí pioner a seguir en el terreny de la història de la historiografia catalana, la qual, al nostre parer, i com dèiem més amunt, és una eina fonamental per aprendre a mirar el món amb uns altres ulls.

Josep Alavedra i Bosch
Universitat Autònoma de Barcelona